

Мисник І.В., Рубльова Л.І. Дистанційне навчання як засіб підвищення якості хімічних знань студентів першого курсу// Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць/[За заг. ред. проф. В.І.Синченка].- Вип.ЛІХ.- Ч.ІІ.- Слов'янськ: СДПУ, 2012.- С.85-91.

Мисник І.

кандидат хімічних наук, доцент кафедри загальної хімії ДонНТУ

Рубльова Л.

кандидат хімічних наук, доцент кафедри загальної хімії ДонНТУ

УДК 378.147

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ХІМІЧНИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ

У статті розглянуто перспективу застосовування методів дистанційного навчання в учбовому процесі за підсумками опитування студентів першого курсу.

Ключові слова: методи дистанційного навчання, блог, фундаментальні науки, хімія.

Мысник И.

кандидат химических наук, доцент кафедры общей химии ДонНТУ

Рублёва Л.

кандидат химических наук, доцент кафедры общей химии ДонНТУ

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ХИМИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА

В статье рассмотрена перспектива применения методов дистанционного обучения в учебном процессе по итогам тестового опроса студентов первого курса.

Ключевые слова: методы дистанционного обучения, блог, фундаментальные науки, химия.

Mysnyk I.

candidate of chemistry sciences, associate professor of the department of general chemistry of the DonNTU

Rublyova L.

candidate of chemistry sciences, associate professor of the department of general chemistry of the DonNTU

ONLINE EDUCATION AS A MEANS OF RAISING OF QUALITY OF THE FIRST-YEAR STUDENTS' CHEMISTRY KNOWLEDGE

Under a survey of the first-year students have been considered a perspective of application of online education methods in study process.

Keywords: *online education methods, blog, fundamental science, chemistry.*

Постановка проблеми. Сучасний стан вищої освіти визначається вимогами та спроможностями сьогоденного суспільства. Прискорений темп науково-технічного прогресу суспільства та, зокрема, інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) обумовлює новий підхід до навчального процесу в технічному ВНЗ. По суті, сучасному студенту необхідно засвоїти інформації на порядок більше, ніж півстоліття тому. При цьому якість інженерної освіти не повинна погіршуватися. Це вимагає, з одного боку, знання теоретичних основ фундаментальних природничо-наукових дисциплін. З іншого - сучасний інженер повинен володіти в області своєї спеціалізації сучасними знаннями, які генетично пов'язані з достатньою компетентністю у фундаментальних науках. Як забезпечити цей баланс знань, як здійснити сьогочасну вищу освіту, якщо час аудиторного навчання учнівської молоді залишився незмінним? Для цього існує два підходи: здійснювати диференційний, у сенсі учбового навантаження, підхід до викладання тих чи інших предметів та/або збільшувати час на самостійну підготовку студентів. Тобто методисти повинні надавати години аудиторного навантаження в першу чергу предметам спеціалізації, а для загальноосвітніх дисциплін, якою є хімія для нехімічних спеціальностей, аудиторні години визначаються за залишковим принципом та/або виносити ці предмети на самостійне засвоєння студентами.

Для максимальної ефективності самостійної роботи студентів можна і необхідно застосовувати досягнення науково-технічного прогресу, благо він надає для цього універсальні можливості ІКТ: засоби інтерактивного навчання з залученням Інтернету, зокрема методи дистанційного навчання (ДН) на платформах сервісів web 2.0 (синоніми: електронне навчання, e-Learning 2.0) - вікі, блогі, пошукові сервіси, соціальні мережі, тощо. Таким чином, як і які методи електронного навчання можуть бути використані у ВНЗ - актуальна проблема сучасної вищої освіти.

Аналіз актуальних досліджень. У нинішній час ДН - одне з найважливіших й перспективних явищ на передньому краї педагогіки, тому цій проблематиці

присвячено безліч літератури, переважно закордонних авторів. Роботи, що стосуються проблем електронного навчання з опорою на використання ІКТ, мають характер монографій, методичних посібників [1-3]. Безперечно, великий інтерес до ДН у світі є небезпідставним. По-перше, зростає мобільність життя, що викликає потребу в освітніх системах, що засновані на новітніх ІКТ. По-друге, сучасна людина хоче й може самостійно організувати роботу по власному навчанню. Це народжує цілу індустрію в системі освіти, де студенту надано свободу вибору учбового матеріалу і технології індивідуальної освіти.

Перевагами ДН є його технологічність, доступність і відкритість, індивідуальність і гнучкість, свобода у виборі курсу навчання, що дозволяє студенту формувати персональне учбове середовище (ПУС) - термін, що пов'язаний з практичним застосуванням ідей e-Learning 2.0. Це посилює мотивацію до навчання, активізує пізнавальну діяльність молоді.

Однак у концепції дистанційного навчання є свої мінуси. Головним чином воно дублює недоліки заочної освіти. Крім того, учасники цієї форми набуття знань відокремлені від того соціального світу, який формується навкруги них в процесі традиційного навчання. У ДН відсутній ефект впливу особистості викладача на студента, бо роль викладача скорочується до ролі тьютора. Таке навчання передбачає „дорослість” і самодисципліну, наявність технічних засобів (персональних комп'ютерів та доступу до Інтернету) у молоді, що навчається.

Порівняння недоліків і переваг дистанційного навчання призводить до висновку, що ДН має величезний потенціал розвитку. При цьому ряд недоліків можна нівелювати, якщо забезпечити максимальну інтерактивність освітнього процесу, а переваги є такими явними та підтвердженими величезними темпами росту електронного навчання (наприклад, в США [4]), що ігнорувати їх неможливо.

У світі спостерігається збільшення численності студентів, які навчаються за дистанційними технологіями, зростає й численність ВНЗ, що застосовують в учбовому процесі такі підходи. Виникає спокуса реалізувати через Інтернет увесь навчальний процес у вузі - від вступу до одержання диплому; навіть у відношенні шкільної освіти було висунуто тезу „суспільство без шкіл” [5, ст. 39].

В аспекті цього на основі результатів огляду літературних даних та

моніторингу Інтернету нами визначено найбільш популярні методи сьогочасного дистанційного навчання за допомогою Інтернет-технологій. Ці методи можна класифікувати за двома основними завданнями, що виникають перед викладачем, який вирішив використати інтерактивне ДН як доповнення до традиційної форми навчання:

- вибір і оволодіння доступним засобом Learning 2.0 (web- платформи);
- вибір і оволодіння необхідним змістом ДН (web-контенту).

Вибір придатної й ефективної web-платформи, на якій можна сформувати інтерактивне ДН обумовлений наявністю вільних, тобто безкоштовних, програмних продуктів в локальній або в всесвітній мережі. Нами виявлено, що найбільш розповсюдженими програмно-технічними засобами дистанційного навчання є наступні:

- електронні курси;
- системи управління ДН (наприклад, LMS Moodle);
- web-сайти (відкриті інформаційні ресурси);
- учбові портали навчальних закладів;

найменш популярними засобами ДН є ресурси соціальних мереж:

- вебінари, блогі, вікі, чати, тощо.

Із перерахованих ресурсів соціальних мереж до числа найпопулярніших входять [6]: Twitter, сервіси Google, блогосфера, вебінари.

Проте, далеко не всі програмні продукти, що застосовуються з метою електронного навчання, використовуються рядовими викладачами-предметниками у вузі, навіть тими, які зацікавлені у впровадженні технологій електронного навчання. Це обумовлено об'єктивними причинами, бо розробка, методологічне і кадрове забезпечення, впровадження електронних курсів та систем управління ДН у ВНЗ потребує великих трудових і фінансових витрат. На це спроможна тільки держава, для якої, на жаль, ця проблема у нинішній час не є першочерговою. До того ж для роботи з безкоштовними ресурсами Інтернету більшості викладачів не вистачає достатніх технічних знань та умінь, що також є вагомою перешкодою для широкого застосування засобів електронного навчання в освітньому процесі.

У будь-якому випадку за застосуванням будь-яких засобів дистанційного навчання об'єктивно виникає необхідність використання всіх чи деяких із нижче

наведених компонентів змісту ДН:

- програми учбового предмету (дисципліни, учбового курсу);
- учбових матеріалів за предметом: лекцій, методичних посібників, мультімедіа (або посилань на бази даних, сайти, довідкові системи, бібліотеки);
- практикумів або практичних посібників;
- тестових матеріалів для контролю якості засвоєння знань, а також завдань підвищеної складності, цікавих відомостей;
- відомостей щодо досягнень у навчанні студентів;
- віртуальних учбових, лабораторних і практичних занять, тренажерів (електронної дошки), тощо.

Стратегічна мета, яку поставили перед собою автори цієї статті, полягає в визначенні найбільш придатних в умовах сьогодення методів дистанційного навчання як засобів підтримки традиційного очного освітнього процесу в ВНЗ.

Мета статті. Метою даної роботи є визначення й аналіз поглядів студентів щодо можливості використання методів ДН при очній формі навчання, а також виявлення форм, засобів і змісту ДН, що подобаються молоді та є найбільш ефективними за їх думкою для успішного засвоєння предмету „Хімія”.

Виклад основного матеріалу. Нами було проведено тестове опитування студентів-першокурсників нехімічних спеціальностей за денною формою навчання по кафедрі загальної хімії ДонНТУ. В опитуванні приймало участь 95 студентів. Тест містив 10 питань, що було розділено на три блоки, відповіді на які дозволяли виявити наступне:

1. необхідність і пріоритетність використання методів дистанційного навчання в порівнянні з традиційним освітнім процесом;
2. технічну можливість використання студентами ДН;
3. найбільш популярні для студентів форми, засоби й зміст ДН.

Наводимо текст опитування та його результати у відносних відсотках кількості голосів на користь того чи іншого варіанту відповіді. Перед проведенням опитування студентам було коротко викладено загальні поняття про електронне навчання та його засоби, щоб вони були в змозі свідомо відповісти на запитання.

Тестове опитування.

1. Чи бажаєте Ви аудиторне навчання в університеті замінити дистанційним

навчанням із залученням Інтернету? Так 33%. Ні 67%.

2. Чи бажаєте Ви до аудиторного навчання в університеті додати дистанційне навчання із залученням Інтернету? Так 75%. Ні 25%.

3. Що Ви вважаєте більш ефективним: пряме спілкування викладач - студент на заняттях чи дистанційне навчання по Інтернету? Пряме 94%. Дистанційне 6%

4. Чи вважаєте Ви, що інформація за предметом, яка надана викладачем по Інтернету, необхідна для успішного засвоєння Вами предмету? Так 56%. Ні 44%.

5. Чи є у Вас можливість користуватися Інтернетом постійно?

Так 74%. Ні 26%.

6. Чи Ви користуєтесь в нинішній час Інтернетом з метою навчання? Так 89%. Ні 11%.

7. За умови позитивної відповіді на запитання (5) позначте Інтернет-ресурси, якими Ви користуєтесь з метою навчання:

- а) вікі-енциклопедії 33%;
- б) електронні бібліотеки 30%;
- в) навчальні сайти ВНЗ 23%;
- г) спілкування з викладачем в соціальній мережі 9%;
- д) блогі викладачів 5%.

8. Які форми дистанційного навчання, на Вашу думку, найбільш ефективні (виберіть дві відповіді):

- а) участь в вебінарі (семінар по Інтернету) з викладачем 30%;
- б) одержання інформації від викладача на його сторінці в соціальній мережі 26%;
- в) листування по e-mail 23%;
- г) відвідування блогу викладача 21%.

9. Який зміст дистанційного навчання на Вашу думку є більш вагомим (виберіть дві відповіді):

- а) електронні лекції 39%;
- б) практикуми по розв'язанню задач 33%;
- в) цікаві відомості по предмету 14%;
- г) відомості про досягнення у навчанні студентів 8%;
- д) завдання підвищеної складності 6%.

10. Які інтерактивні методи дистанційного навчання представляють для Вас інтерес:

- а) тестові завдання 39%;
- б) логічні та проблемні завдання 30%;
- в) віртуальний експеримент 19%;
- г) спеціалізація складних питань 12%.

Аналіз результатів опитування дозволяє зробити наступні узагальнення:

1. Переважна більшість студентів (67%), що вивчають хімію, не бажає використовувати для навчання тільки електронні засоби. Також спостерігається повна єдність опитуваних (94%) у необхідності прямого спілкування студента з викладачем на аудиторних заняттях. При цьому дві третини студентів (75%) виявили бажання використовувати дистанційні методи із залученням Інтернету в якості додаткової форми навчання.

2. Три чверті студентів (74%) постійно користуються Інтернетом, що надає можливість впроваджувати методи ДН у традиційне викладання у вузі. Однак з метою оволодіння матеріалом студенти надають перевагу електронним бібліотекам, wiki-енциклопедіям, тобто схиляються більшою мірою до пасивного використання ресурсів всесвітньої мережі. Інтерактивні засоби дистанційного навчання - блогі, соціальні мережі - залишаються поза межею їх уваги.

3. За формами та засобами ДН студенти не визначились із своїми уподобаннями, що свідчить про недостатню розповсюдженість подібних методів. До того ж учнівська молодь демонструє нерозуміння всіх можливостей всесвітньої мережі як засобу широкої освіти. Зміст електронного навчання, за думкою студентів, також повинен бути спрямований на пасивну подачу знань: лекції, практикумі щодо розв'язання задач.

Висновок. На нашу думку, ввести методи дистанційного навчання як доповнення до традиційної форми за природничо-науковим циклом у технічному ВНЗ можна і необхідно. При цьому треба впроваджувати інтерактивні методи, наприклад, блог викладача-предметника, не вважаючи на їх непопулярність серед студентів, однак абсолютизувати цей підхід, а тим більш - замінити ним аудиторне навчання у технічному ВНЗ було б помилкою.

Наступний етап нашого дослідження вбачаємо у виявленні впливу різних компонентів, модулів та їх змісту у блозі викладача на якість засвоювання хімічних знань студентами.

Література

1. Гриценко В.И. Дистанционное обучение: теория и практика / Гриценко В.И., Кудрявцева С.П., Колос В.В., Веренич Е.В. - К.: Наукова думка, 2004. - 375с.

2. Информационные и коммуникационные технологии в дистанционном образовании: Специализированный учебный курс / пер. с англ./ Майкл Г. Мур, Уэйн Макинтош, Линда Блэк, и др. - М.: Издательский дом "Обучение-Сервис", 2006. - 632 с.

3. Средства дистанционного обучения. Методика, технология, инструментарий / [Агапонов С.В., Джалиашвили З.О., Кречман Д.Л. и др.]; под ред. З.О.Джалиашвили. - СПб.: БХВ-Петербург, 2003. - 330 с.

4. Allen, I. and Seaman, J.: Going the Distance: Online Education in the USA 2011, Wellesley MA: Babson Survey Research Group. - Режим доступа: [-http://sloanconsortium.org/publications/survey/going_distance_2011](http://sloanconsortium.org/publications/survey/going_distance_2011). -Заголовок з екрана.

5. Патаракин Е.Д. Социальные взаимодействия и сетевое обучение 2.0 / Патаракин Е.Д. - М.: НИ «Современные технологии в образовании и культуре», 2009. - 176с.

6. The Top 100 Tools for Learning 2011 List. - Режим доступа: <http://c4lpt.co.uk/recommended/2011.html>.

Довідка про авторів.

Мисник Ірина Василівна, кандидат хімічних наук, доцент кафедри загальної хімії Донецького національного технічного університету. Домашня адреса: 83008, м. Донецьк, вул. Електронна, буд.22/14, кв. 16. Моб. телефон 050-876-62-37.

Рубльова Людмила Іванівна, кандидат хімічних наук, доцент кафедри загальної хімії Донецького національного технічного університету. Домашня адреса: 83092, м. Донецьк, вул. Нижньокурганська, буд 21, кв.91.
Моб. телефон 095-422-35-87.